אלא לאו דאמר להו אחת מכם וקתני אין אחיות מקודשות לרבא קשיא רישא לאביי קשיא סיפא אביי מתרץ לטעמיה רבא מתרץ לטעמיה אביי מתרץ לטעמיה המקדש אשה ובתה או אשה ואחותה כאחת אינן מקודשות הא אחת מאשה ובתה (א) מאשה ואחותה מקודשת ואם אמר הראויה לביאה תתקדש לי אינה מקודשת ומעשה נמי בחמש נשים ובהן שתי אחיות וליקט אחד כלכלה של תאנים ואמר הראויה לי מכם תתקדש לי ואמרו חכמים אין אחיות מקודשות ורבא מתרץ לטעמיה המקדש אחת מאשה ובתה או אחת מאשה ואחותה נעשה כמי שקידש אשה ובתה או אשה ואחותה כאחת ואינן מקודשות ומעשה נמי בחמש נשים ובהם שתי אחיות וליקט אחד כלכלה של תאנים ואמר הרי כולכם ואחת משתי אחיות מקודשות לי בכלכלה זו ואמרו חכמים אין אחיות מקודשות ת"ש המקדש את בתו סתם אין הבוגרות בכלל הא קטנות בכלל ואמאי קידושין שאין מסורין לביאה נינהו ותיובתא דרבא אמר לך רבא הכא במאי עסקינן כשאין שם אלא גדולה וקטנה הא בוגרות קתני מאי בוגרות בוגרות דעלמא אי הכי מאי למימרא הכא במאי עסקינן דשויתיה שליח מהו דתימא כי מקבל קידושי אדעתה דידה קא מקבל קמ"ל דלא שביק איניש מידי דאית ליה הנאה מיניה מי לא עסקינן דאמרה ליה קידושי לדידך אפ"ה לא שביק איניש מצוה דרמיא עליה ועביד מצוה דלא רמיא עליה ת"ש מי שיש לו שתי כיתי בנות משתי נשים ואמר קידשתי את בתי הגדולה ואיני יודע אם גדולה שבגדולות ואם גדולה שבקטנות אם קטנה שבגדולות שהיא גדולה מן הגדולה שבקטנות כולן אסורות חוץ מקטנה שבקטנות דברי ר"מ הכא במאי עסקינן כשהוכרו ולבסוף נתערבו דיקא נמי דקתני איני יודע ולא קתני אין ידוע ש"מ אי הכי מאי למימרא לאפוקי מדר' יוסי דאמר לא מחית איניש נפשיה לספיקא קמ"ל דמחית איניש נפשיה לספיקא ת"ש מי שקידש אחת משתי אחיות ואינו יודע איזו קידש נותן גט לזו וגט לזו הכא במאי עסקינן כשהוכרו ולבסוף נתערבו דיקא נמי דקתני אינו יודע ולא קתני אינו ידוע אי הכי מאי למימרא סיפא איצטריכא ליה מת ולו אח אחד חולץ לשתיהן היו לו שנים אחד חולץ ואחד מייבם אם קדמו וכנסו אין מוציאין אותם מידם דוקא מיחליץ והדר יבומי אבל יבומי והדר מיחליץ לא דקא פגע באחות זקוקתו ת"ש שנים שקדשו שתי אחיות זה אינו יודע איזו קידש וזה אינו יודע איזו קידש זה נותן שני גטין וזה נותן שני גטין ה"נ שהוכרו ולבסוף נתערבו דיקא נמי דקתני אינו יודע ולא קתני אין ידוע שמע מינה אי הכי מאי למימרא סיפא איצטריכא ליה מת ולזה אח ולזה אח זה חולץ לשתיהן וזה חולץ לשתיהן לזה אחד ולזה שנים

האחד

אלא לאו אחת מכם. דלאו את וחמור הוא דאם קידש זו לא קידש זו: רבא מתרץ. מתני' לטעמיה הא דקתני כאחת לאו למידק הא אחת מאשה ובתה מקודשת אלא ה"ק המקדש אחת מאשה ובתה הרי הוא כמו שקדשן כאחת ואין מקודשות דקידושין שאין מסורין לביאה הן: **הרי כולכם ואחת משתי אחיות כו'.** דהשתא לאו את וחמור הוא דהא דאין אחיות מקודשות משום ספיקא הוא דלא ידע הי קדיש הא אי ידע בת זכייה היא הלכך נכריות מקודשות. והא דלא אוקמא כגון דאמר אחת מכם משום דקתני במתני' כולכם ואין לשבש הספרים ולומר דאחת מכלכם גרס וכגון שלא קידש אלא חדא דא"כ לא מתרלא הא דלאשמועינן לקמן (דף נג.) ממתני' אשה נעשית שליח לחברתה במקום שנעשית לה צרה: **המקדש את בתו סתם.** אחת מבנותיך מקודשת לי: **אין הבוגרות בכלל.** אם יש בוגרות הרבה אין אחת מהן בספק קידושין הללו להצטרך גט לפי שאינן ברשותו לקבל להו קידושין: **הא קטנות בכלל.** וצריכות גט ואפי' הרבה: **כשאין שם אלא בוגרת אחת וקטנה אחת.** וכיון שאין הגדולה בספק אין קידושין אלא בקטנה וקידושי ודאי הן וה"ה אם היו שם גדולות הרבה כיון דאינן בכלל הוו להו קידושין בקטנה ולהכי איצטריך לשנויי כשאין שם אלא גדולה אחת דעל כרחך קטנ' דומיא דגדולות דייקינן ומהשתא דייק הכי הא קטנה בכלל: **והא בוגרות קתני.** טובא ודכוותה דייקינן על כרחין הא קטנות בכלל ודאיכא תרתי: **בוגרות דעלמא.** כל איש שיש לו בת בוגרת אין אותן הבוגרות בכלל קידושין שקבל אביה: **אי הכי מאי למימרא.** אי אמרת בשלמא בדאיכא טובא איצטריך למתני משום דיוקא דידה למידק הא קטנות בכלל לאשמועי' דקידושין שאין מסורין לביאה הוי קידושין אלא השתא לא איכו איצטריך ולא דיוקא דידה איצטריך דפשיטא דבבוגרת אין לו רשות ואין כאן עוד אלא קטנה וקידושין מסורין לביאה הן ופשיטא דהוו קידושין: **דשויתיה שליח.** לקדשה לכל הבא: **דאית ליה הנאה מיניה.** דכסף קידושיה שלו: **מי לא עסקינן.** קושיא היא וכי לא שמעינן מינה ממתני' דאפי' אמרה לאביה קידושיי לידך קתני נמי דאינה בכלל: **דרמיא עליה.** דכתיב (ירמיה כט) ואת בנותיכם תנו לאנשים: **גדולות.** בנות הראשונה: **קטנות.** בנות השניה: **אם קטנה שבגדולות.** וכ"ש אמצעית שבגדולות בספק זה ולגבי בנות שניה מקרי כולהו בנות גדולות: **כולן אסורות.** לאחרים עד שיתן גט ואפי' אמצעית שבקטנות דלגבי קטנות אותה הכת גדולה היא ושמעינן דהמקדש אחת משתי אחיות סתם שתיהן צריכות גט: **שהוכרו.** בשעת קידושין פירש לו: **ולבסוף נתערבו.** שכח איזו גדולה פירש לו: **לאפוקי מדר' יוסי.** דפליג באידך פירקא (לקמן דף סד:) ואמר כולן מותרות להנשא לאחרים בלא גט חוץ מן הגדולה שבגדולות: **דלא מחית איניש נפשיה לספיקא.** להזכיר שם גדולה אם לא גדולה שבכולן שאם ישתכח הדבר שלא יהא בספק: **אין מוציאין אותם מידם.** אפי' לא כנס הראשון את יבמתו ופגע באחות זקוקתו מאחר שכנסה השני פקע זיקה והותרה לראשון לקיימה דאחות זקוקה דרבנן היא ולא קנסי ליה להוציא: **אין ידוע.** משמע לעולם: **סיפא איצטריכא ליה.** דקתני היו שנים אחד חולץ ואחד מייבם ולאשמועינן דוקא הכי מיחלץ חד מינייהו לחדא ברישא והדר מייבם שני לשניה ממה נפשך אם זו ארוסת אחיו שפיר מייבם ואם לאו נכרית בעלמא היא ואינה אחות יבמתו הזוקקה לו דתיהוי דמיא לאחות אשתו שהרי נפטרה זיקת אחותה הימנה בחליצת אחיו ולא גזרו על אחות חלוצה משמלגה אלא על החולץ לבדו דקא פגע באחות זקוקה וכל זמן שלא חלץ א' מן האחין אסורה אחותה על כולן מדבריהם משום דדמיא לאחות אשתו: הכי גרסינן **דיקא נמי דקתני ואין יודע ולא קתני ואין ידוע:**

האחד

האחד חולץ לשתיהן. פי' האחד יחידי והשנים אחד חולץ ואחד מייבם ודווקא מיחלץ והדר יבומי פירוש שחלץ היחידי תחילה והדר יבומי א' מן השנים אחר חליצת אחיו דממה נפשך מותר דאי חלץ אחיו לזקוקתו א"כ מותר זה ליקח אחותה כיון דחלץ אחיו פקע הזיקה ואי לא חליץ לזקוקתו א"כ זה ייבם זקוקתו אבל יבומי אחד מן השנים אפי' לאחר חליצת אחיו שאין כאן אחות זקוקתו כדפירשתי לא מישתרי דכיון דלא חלץ היחידי לשתיהן איכא למיחש בזו שמתייבמת שמא זו יבמתו של יחיד ונמצא כונסה כפגע ביבמה לשוק בלא חליצה ולא מצינו לפרש דדוקא מיחלץ והדר יבומי קאי אשנים אבל איפכא לא משום דשמא פגע באחות זקוקתו דהא מרישא שמעינן:

והילכתא

עין משפט נר מצוה

קכח א מיי' פ"ט מהל' אישות הלכה ב טוש"ע אה"ע סימן מא סעיף ג:

ב [מיי' שם הלכה ח טוש"ע אה"ע סי' לז סעיף טו]:

קכט ג מיי' שם הלכה ג טוש"ע אה"ע סימן מא סעיף ג:

קל ד מיי' פ"ח מהל' יבום הל' א סמג עשין נג טוש"ע שם סי' קעו סעי' א:

קלא ה מיי' שם הל' ג טור ש"ע שם סעיף ג:

◆

תוס' רי"ד הזקן

אחת מכם. לאו את וחמור הוא שאם קדש זו לא קדש זו. וקאמר שאין האחיות מקודשות אלמא דקדושין שאינן מסורין לביאה לא הוו קדושין. ואם אמר הראויה. אלא קדש האחיות כלל שהרי אין אחת מהן מסורה לביאה וי"א הוי את וחמור, ומשום הכי נכריות מקודשות. והכי נמי אותיבנא במי שמת [ב"ב קמג. א] לרב המנונא דאמר את וחמור לא קנה כלום הא נכריות מקודשות אמאי את וחמור הוא, ומשני, ולאו הכי אוקימנא דאמר הראויה לביאה מכם תתקדש לי. הילכך למ"ד את וחמור לא קנה. אם אמר כולכם אין נכריות מקודשות ומתניתין דאמר נכריות מקודשות מיירי [דאמר] הראויה לביאה שלא קדש כלל האחיות, אבל לרב נחמן דאמר קנה מחצה. מתני' מיתוקמא כלישנא דמתני' דאמר כולכם ואעפ"כ נכריות מקודשות. והיינו שהרי"ף הביא לשון המשנה כפשוטה, וכן האמת. ובזה נמצא חדוש גדול בספרי הר"ם שהוא הביא הדין כשינויא דאביי בנשים פ"ט [ה"ב], וכתב שאם אמר כולכם אין אחת מהן מקודשת, ובמכירה פכ"ב [ה"ב] פסק כרב נחמן דקנה מחצה. וזה ודאי א"א מבלי טעות סופר. כולכם ואחת. לא הוי את וחמור דהא אין האחיות מקודשות משום ספיקא הוא דלא ידעינן הי קידש, הא ידעינן בת זכייה וקדושין היא, הילכך נכריות מקודשות, והאי דלא אוקמא דאמר אחת מכם משום דתני במתני' כולכם. אין הבוגרות בכלל. ואינן צריכות גט שהרי אינן בידו לקדשה הא קטנות או נערות בכלל אפילו היו רבות כולן צריכות גט דקדושין שאינן מסורין לביאה הוו קדושי. גדולה וקטנה. וקידושין מסורין לביאה נינהו שהרי ידוע מי קידש שהרי אין שם אלא אחת. ומאי בוגרות, דמשמע רבות. בוגרות דעלמא. כל איש ואיש שיש לו בוגרות אין הבוגרות בכלל הקדושין. ומשום הכי אוקמא בבוגרת אחת דמינה דייקינן הא קטנה בכלל קדושין, ואי הוו רבות דייקינן הא קטנות ושמעינן מינה דקדושין שאין מסורין לביאה הוו קדושי. אי הכי דמיירי שאין שם אלא גדולה וקטנה ומאי בוגרת דעלמא מאי אתא לאשמועינן פשיטא, שהרי אין הבוגרת בידו לקדשה, וכ"ת דדיוקא אתא לאשמועינן הא קטנה בכלל, פשיטא שהרי אין שם אלא קטנה אחת והרי כמי שאין לו אלא בת אחת דאי אמרת בשלמא דמיירי דאיכא בוגרות טובא אע"ג דלגופייהו לא אשמועינן מידי דפשיטא שהרי אינן בידו לקדשן. דיוקא אתא לאשמועינן הא קטנות בכלל לאשמועינן דאף שאינ מסורין לביאה הוו קדושין. שליח. עשתה אביה שליח לקדשה לכל מי שירצה. דידה. דבוגרת. הנאה. דכסף קדושיה שלו מקטנה ולא מבוגרת. מי לא עסקינן. קושיא הוא כלומר וכי לא שמעינן ממתני' דקאמר במוחלט שאין הבוגרת בכלל בשום ענין. משמע דאפילו אמרה ליה כסף קדושין שלך ויקבל לי קדושין וקדש בתו סתם, דאפילו הכי אין הבוגרת בכלל. ומשני אפילו הכי. כלומר אין הכי נמי כדקאמרת והטעם דלא שביק איניש מצוה דרמיא עליה [דכתיב] בנותיכם תנו לאנשים [ירמיה כט, ו]. ומסתברא אע"ג דהאי שיטה אליבא דרבא הוא ולא קי"ל כוותיה ביע"ל קג"ם ומצינו לאוקמא מתני' בבוגרות רבות, [ומ"כ] קטנות בכלל, אפילו הכי הלכתא בכל האי שיטה כרבא דסברא מעליותא היא ולית בה פלגותא. וכ"כ הרמ"ם פ"ט [ה"ח].

מסורת הש"ס

א) לקמן סד., ב) [שם כל הענין], ג) שם, ד) לקמן סד: נדרים סא., ה) ב"ב קמ. בכורות מז: חולין נ., ו) [עי' תוס' יבמות כג ע"ב ד"ה דיקא נמי], ז) נדרים יט. סא., ח) יבמות כג., ט) [כתמ"י טוסף: ס"מ], י) גם זה שם, כ) [בדפו"ר: ידעי, וכן בסמוך. ונלע"ל בכ' המקומות ידעינן], ל) [בדפו"ר: דשמעינן], מ) [רש"ם מוחק כל הדיבור וגורס שם אין הבוגרות וכו'. (ולכאורה כפי שלפנינו נראה מחוסר הבנה)], נ) [ברשב"א בשם רש"י קטנה, וע"ש], ס) [לעיל מה ע"א], ע) [כאן הס"ד, ומתחי"ד דקא פגע. רש"ם], פ) [עיין להלן גג ברא"ש הדף], צ) [בדפו"ר: וקמגע], ק) [נלע"ל ואחת מבי אחיות לא וכו' דהא דלאו האחיות], ר) [בוגרת] דעלמא, כנלע"ל].

◆

גליון הש"ס

גמ' א"ה מאי למימרא. כעין זה בכתובות ד' פט ע"ב וע' בפירוש מקובלת שם בשם הרמב"ן וכאן יפלו הקושיא: רש"י ד"ה דרמיא עליה דכתי' ואת בנותיכם. כתובות ד' נב ע"ב:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' הא אחת מאשה ובתה או אחת מאשה ואחותה מקודשת ואם אמר הראויה לי מכם לביאה תתקדשי לי אין אחיות מקודשות וכו' וליקט אדם אחד כצ"ל וכן בסמוך:

◆

מוסף רש"י

המקדש את בתו סתם. בתי מקודשת לך ולא פירש איזו מהם, אין הבוגרות בכלל. ומותרת לכל אדם ואינה צריכה גט ממנו, לפי שאינה ברשות האב לקדשה (לקמן סד:). הא קטנות בכלל. ואפילו יש שם שתי קטנות, דאיכא לספוקי הי מינייהו והוו להו קידושין שאין מסורין לביאה, דכל אחת ספק אחות אשה, אפילו הכי הוו בכלל ספק קידושין וצריכות גט (שם:). כשאין שם אלא גדולה וקטנה. בוגרת וקטנה, דכיון דבוגרת לא קידש סוב אין כאן ספק ומותר בקטנה (שם). הא בוגרות קתני. דמשמע טובא ודכוותיה תידוק הא קטנות טובא בכלל (שם). בוגרות דעלמא. של כל איש ואיש המקדשים את בנותיהן סתם אין הבוגרות בכלל, הא קטנות בכלל, וכגון דליכא אלא חדא קטנה, והאי דמתרץ כשאין שם אלא גדולה וקטנה, ה"ה דאי הוו בוגרות טובא כיון דליתן בכלל דקטנה הוו לגו קידושין, אלא להכי נקט אחת גבי בוגרת, משום דמיבעי ליה למידק קטנות דומיא דגדולות (שם:). אי הכי מאי למימרא. פשיטא דכיון דאין שם אלא גדולה וקטנה, דגדולה אינה מקודשת וקטנה מקודשת, אי אמרת בשלמא כדאיכא טובא אצטריך לאשמועינן משום דיוקא דידיה הא קטנות בכלל למימרא דקדושין שאין מסורין לביאה הוו קידושין, אלא השתא לא איצטריך ולא דיוקא דידיה (שם). אדעתא דידה קא מקבל. ולא היא בספק והוו להו קידושין שאין מסורים לביאה, קמ"ל (שם). לא שביק איניש. בתו קטנה דרמיא עליה להשיאה ומצוה היא עליו דכתיב ואת בנותיכם תנו לאנשים, ועביד מצוה דלא רמיא עליה. אלא שליח בעצמה הוא והיא יש לה דעת להשיא את עצמה (שם). משתי נשים. שנשא שניה לאחר מיתת הראשונה (לקמן עז:). גדולות. בת הראשונה, קטנות. בת השניה (שם). כולן אסורות. קס"ד אפילו כן מאה, שכל אחת קרייה גדולה אצל קטנה הימנה, ובגמרא פריך אמאי לא תני ספיקא אמצעית שבשתי הכתות שכן גדולות לגבי קטנות שבכולן (שם). דמחית איניש נפשיה לספיקא. דקסבר ר"מ מעייל איניש נפשיה לספיקא דלא יזהר האדם בשעת קידושין דלא ליתי לידי קלקול, ויהא לא ידעינן הי מינייהו קדיש כולן אסורות (נדרים סא.). ואינו יודע איזו קידש. אסור בשתיהן דכל חדא וחדא איכא למימר זו אחות אשה (יבמות כג.).